

Noua Ordine internațională, 1871-1879

Cuprins

3.1. Obiective.....	1
3.2. Caracteristicile sistemului internațional după 1871.....	1
3.3. Situația Marilor Puteri după 1871.....	2
3.4. Decada “alinimentelor ușoare”, 1873-1879.....	6
3.5. Bibliografie.....	13
3.6. Răspunsuri pentru testele de autoevaluare.....	14
3.7. Lucrare de evaluare	15

3.1. Obiective

- Fixarea principalelor repere cronologice ale perioadei studiate.
- Identificarea etapelor de desfășurare a fenomenului politico-diplomatic studiat.
- Descoperirea coordonatelor externe și interne de manifestare a politicii Marilor Puteri.
- Argumentarea diverselor teorii privind evoluțiile sistemului internațional la sfârșitul sec. XIX și începutul sec. XX.

3.2. Caracteristicile sistemului internațional după 1871

Lungul secol XIX cuprins între epoca napoleoniană și izbucnirea Primului Război Mondial poate fi divizat în trei perioade: [1] cei 40 de ani cuprinși între Viena și declanșarea Războiului din Crimeea, cea mai lungă perioadă de pace între Marile Puteri de când exista sistemul modern de state. Status quo-ul post 1815, bazat pe compromis, balanță de putere și respect pentru ordinea legitimă stabilită de tratate a oferit Europei cei 40 de ani de pace. În termeni de **alinamente** ale puterilor, pacea a fost menținută de un larg consens între membrii coaliției învingătoare, centrată pe Austria. Această putere slabă ce depindea în existența sa de respectul față de legitimitatea tratatelor, a fost capabilă să servească ca și piatră de temelie a sistemului atâta vreme cât a putut conta pe sprijinul uneia, ori ideal, pe sprijinul ambelor „superputeri”, Marea Britanie și Rusia. Cooperarea acestui grup preponderent și, în esență, conservator a fost cea care a menținut

pacea pentru o generație după 1815 și care a înfrânt asaltul lansat asupra ordinii internaționale de către revoluționarii de la 1848.

[2] După 1848-49 frica de Revoluție și-a pierdut mult din eficiență ca resort de restrângere a acțiunii guvernelor. În consecință, regimurile neoabsolutiste ce au emers în Franța și în Europa centrală în anii 50 erau mult mai pregătite să recurgă la război decât fuseseră cele precedente. Cele 3 puteri legitimiste ale vechii coaliții, ajunse pe poziții antagonice la 1853-1856, au încetat să mai coopereze în acțiunea de menținere a ordinii stabilite la Viena și chiar au contribuit activ la distrugerea ei. Rezultatul imediat a fost implicarea Marilor Puteri în numai puțin de 5 războaie între 1854 și 1871 ce au pus capăt status quo-ului creat în 1815.

[3] În același timp însă, ultimele confruntări au marcat și revenirea la stabilitate, iar **Tratatul de la Frankfurt** a fost urmat de o perioadă încă și mai mare de pace între Marile Puteri decât aceea de după Tratatul de la Viena. Războaiele dintre 1854-1871 au modificat, dar n-au abolit ordinea internațională. Ierarhia Marilor Puteri în cadrul sistemului a fost radical alterată dar sistemul a supraviețuit, bazându-se în continuare pe co-existența unui număr de state suverane, în rândul cărora Marile Puteri au continuat să-și afirme tradiționala preeminență.

Test 1.

1.1. Pornind de la aliniamentele precizate între Marile Puteri, indicați în câte perioade poate fi divizat secolul XIX.

.....

3.3. Situația Marilor Puteri după 1871

- Imperiul German a înlocuit Franța ca putere lider în sistem, dar n-a ajuns niciodată să fie o putere hegemonică ca Franța lui Napoleon I

ce reprezentase însăși negația sistemului de state suverane și independente.

- Este adevărat, noua ordine era cel puțin neconfortabilă pentru Franța: ocuparea Alsaciei și a Lorenei de către Prusia nu avea să fie uitată niciodată (statuia Strasbourg-ului în Place de la Concorde a rămas drapată în negru până la 1919) și **imposibilitatea oricărei combinații între Franța și Germania** a fost de aici înainte un punct fix în evoluția aliniamentelor.
- Celelalte Puteri au adoptat însă o poziție mai puțin melodramatică vis-à-vis de noua ordine. Franța fusese agresorul în războiul din 1870 și pentru restul puterilor Tratatul de la Frankfurt era perfect acceptabil, cu condiția ca el să nu fie o trambulină pentru expansiuni ulterioare în cazul Germaniei; ceea ce era în ton cu intențiile lui Bismarck, interesat de menținerea status quo-ului continental.
- Schroeder observa că pentru cea mai mare parte a perioadei de până la 1890, ori chiar până la 1900, n-a existat în sistem nici un fel de *struggle for mastery* în sensul unui parcurs conștient spre dobândirea unei poziții predominante și a puterii supreme. Prezentarea Europei ca fiind divizată în două blocuri antagonice, după 1891-92, poate fi și ea înșelătoare. Alianțele erau defensive în natura lor și operau ca niște *blocking coalitions* (Schroeder) contribuind activ și decisiv la menținerea balanței de putere în sistem. După 1891-92, Tripla Alianță și Alianța franco-rusă au coexistat mai degrabă *side by side, not face to face* (W. Churchill) și ceea ce ar trebui să ne împingă să privim sistemul internațional de sfârșit de sec. XIX ca fiind în continuare unul mai degrabă multipolar – cel puțin până la 1904, ori chiar 1907, decât bipolar.
- **Stabilitatea sistemului post 1871**, la fel ca și după 1815, **a fost asigurată prin apelul la legitimitate și la drepturile decurgând din tratate.**
- Noua ordine post 1871, în ciuda elementului de coerciție inerent, a însemnat **abandonul principiului naționalităților și întoarcerea**

la conservatorism, personificat de autoritatea monarhică.

Ajustările teritoriale făcute în acești ani – încorporarea Alsaciei și a Lorenei, intrarea statelor germane din sud în Imperiu, transferul capitalei Regatului Italian de la Florența la Roma – au fost toate impuse și operate în numele voinței autorităților monarhice, fără recurs la plebiscit ori altă consultare populară, respectiv acte ce caracterizaseră diplomația lui Napoleon al III-lea și a lui Cavour.

- **Protocolul de la Londra din ianuarie 1871** reafirmând principiul potrivit căruia tratatele internaționale puteau fi modificate doar cu consimțământul părților semnatare, a oferit un nou semn în sensul reînvierii principiului legitimist. El va fi testat la finele decadei cu ocazia încercării unilaterale a Rusiei de a reorganiza Sud-Estul Europei prin intermediul tratatului de la San Stefano.
- În domeniul militar, de asemenea, lecțiile învățate de grupurile de decizie de pe urma reajustării violente a sistemului în 1870-71, au servit ca factor stabilizator. E adevărat că exemplul succesului spectaculos al armatelor prusace, cuplat cu doctrina importanței fundamentale a ofensivei, a primei lovituri, a dus la o creștere generală a nervozității. Cu excepția Marii Britanii, **conscripția generală a devenit regulă și cheltuielile militare** ale tuturor puterilor continentale **au crescut progresiv și continuu până la 1914**. Chiar și așa, Karl Marx exagera atunci când declara că Tratatul de la Frankfurt făcuse războiul o instituție. S-a ajuns, cu siguranță, la transformarea cursei înarmărilor într-o instituție. Dar astfel de curse ale înarmării nu conduc în mod necesar la război, ori la creșterea automată a riscului războiului, dovadă fiind cursa de înarmare navală anglo-franceză de la finele anilor 80.
- În fapt, determinarea existentă de partea unui grup de Mari Puteri adepte ale status quo-lui stabilit de a menține preponderența militară – așa cum a existat în Europa până la 1900 – poate fi văzută mai degrabă ca o garanție a păcii. La fel cum colapsul ordinii internaționale în anii 1930 poate fi văzut ca rezultat al eșecului

puterilor adevrate ale status quo-ului în a menține un nivel adecvat al înarmărilor.

- În prima decadă a sec. XX, atunci când Marea Britanie s-a apropiat de tabăra Franco-Rusă, **o balanță a armamentelor** (ori a capacităților de putere) a rezultat, mult mai egală, dar și mult mai periculoasă într-un sistem de state polarizat. Fiecare dintre crizele prebelice a devenit o ocazie de testare a capacităților de putere pentru cele două blocuri și, în opinia unora dintre cercetători, ideea potrivit căreia situația din ce în ce mai disperată putea fi salvată printr-un **război preventiv** a câștigat teren în cercurile militare ale Imperiilor Centrale.
- Chiar și așa, mulți ani după 1871, experiența războiului franco-prusac, la fel ca și războaiele napoleoniene, a părut să aibă un efect stabilizator, împingând guvernele să se teamă de război. În fond, în 1871 războiul precipitase revoluția în Franța, revoluție ce sfârșise în spectacolul terifiant al Comunei. Iar victoria Prusiei asupra armatelor lui Napoleon al III-lea condusese nu la o pace rapidă ci la o ridicare în masă a populației și la un război prelungit de guerilla.
- Acest tip nou de război – *Volkskrieg*, sau războiul total – a fost pentru Moltke și contemporanii săi fenomenul cel mai uimitor. „Zilele războaielor de cabinet – avea să declare Moltke în fața Reichstagului, în 1890 – s-au încheiat. Avem doar *Volkskrieg* și nici un guvern rațional nu poate decide cu ușurință să declanșeze un astfel de război, cu toate consecințele lui neprevăzute. Existența Imperiului [German] ar fi în joc, poate chiar și existența pe mai departe a ordinii sociale și a civilizației”. Cu toate că Moltke a cochetat cu ideea loviturii preventive ca soluție a problemei războiului pe două fronturi, n-a fost niciodată convins 100% de viabilitatea ei; la fel ca și Bismarck de altfel, care a studiat și el soluția războiului preventiv în criza din 1875. Spre finele anilor 80 ambii s-au decis însă pentru **o strategie de reținere și descurajare. Descurajarea** însemna creșterea capacităților militare ale Germaniei la un astfel de nivel

Încât nici o putere să nu îndrăznească să pornească un război contra ei. Abia către finele secolului al XIX-lea Germania a încetat să mai fie o putere de tip status quo, respectiv mulțumită de rolul jucat în sistem începând cu 1871. Succesorii lui Moltke au încercat, din nou, să facă războiul un instrument practic al politicii, concepând planuri strategice pentru războaie controlate – limitate în epoca *Volkskrieg*-ului și abia atunci, în opinia unora dintre cercetători (cf. Friz Fischer), sistemul internațional a luat-o în linie dreaptă spre dezastru.

- Considerentele politice au împins și ele, în deceniile de după 1871, cel puțin până către 1900, elitele guvernante spre precauție și solidaritate conservatoare. Comuna din Paris a reînviat temerile reziduale ale tuturor celor ce trăiseră fenomenul revoluționar. A fost semnificativ faptul că la întâlnirea celor 3 împărați de la Berlin, în septembrie 1872 – întâlnire ce marca sfârșitul unei rivalități vechi de 20 de ani între monarhii germani – Wilhelm I l-a asigurat pe Franz Josef că singurul război ce mai putea izbucni de acum înainte în Europa era cel contra Internaționalei Socialiste. De altfel, Sfânta Alianță din 1815 și cea de la Munchengrätz (1833) au avut destule ecouri în Liga celor Trei Împărați (1873-1878) și *Dreikaiserbund*-ul fondat în 1881, iar **solidaritatea monarhică** a rămas un element puternic în politicile celor trei curți nordice. **Tripla Alianță** (1882-1914) cu Italia a fost proiectată și ca apărător al instituție monarhice și a ordinii politice și sociale existente în statele respective; la fel ca și **Antanta mediteraneeană** (1887-1896) dintre Marea Britanie, Italia și Austro-Ungaria, ori acordul cu Spania din 1889.
- După 1900 acest liant monarhic a început să slăbească. Doar în Austro-Ungaria Franz Ferdinand a rămas devotat doctrinei solidarității monarhice și absolut contrar noțiunii de război cu Rusia. Înălțurarea sa violentă din fruntea partidului păcii, în opinia unor istorici, a fost un element cheie în precipitarea catastrofei din 1914. La Berlin și la Petersburg în schimb, către 1900, ideea solidarității

monarhice conta mai puțin decât considerațiile privind onoarea națională și chiar solidaritatea rasială.

- Și stabilitatea internă a statelor în era post 1871, și atitudinile oamenilor de stat în funcție au contribuit la reținere. Cu toate acestea, ca orice altă perioadă în istorie, intervalul 1871-1914 a fost unul al rivalităților intense și al manevrelor pentru o mai bună poziționare în sistem. A fost, în fond, **vârsta imperialismului**, a multiplicării activității Marilor Puteri și a altor membri ai sistemului în ariile extra-europene.
- Aceste activități extra-europene au avut repercusiuni asupra aliniamentelor Marilor Puteri în Europa: în 1881 instalarea Franței în Tunis a condus la 20 de ani de ostilitate cu Italia și la poziționarea celei din urmă în flancul Imperiilor Centrale. Răcirea relațiilor Anglo-Franceze după **criza Egiptului în 1882**, a durat și mai mult. Probele de putere dintre Franța și Germania în Maroc, la începutul sec. XX, rivalitatea anglo-rusă în Asia, ori repercusiunile războiului italo-turc din 1911, în Balcani, au fost doar exemplele notabile ale acestui fenomen.
- Cel mai izbitor aspect al acestor rivalități extra-europene rămâne faptul că nici una dintre ele nu a dus la o confruntare armată între Marile Puteri. Toate au fost rezolvate mai mult sau mai puțin pașnic. Este adevărat, efectul indirect și cumulativ al acestor activități extra-europene asupra aliniamentelor Marilor Puteri în interiorul sistemului a fost în fapt un factor în colapsul său. Ciocnirile repetate ale Germaniei cu Franța în privința **Marocului** au avut un efect indubitabil asupra percepțiilor britanice vis-à-vis de Germania și de intențiile sale în 1914. La fel cum, decizia Marii Britanii de a sta alături de Franța și Rusia în 1914 a reflectat determinarea sa de a menține cu orice costuri înțelegerile extra-europene ce o legau de aceste puteri, precum și frica de a nu redeschide vechile înfruntări în Africa și în Asia. Războiul **italo-turc** a avut probabil efectul cel mai direct dintre toate crizele grăbind alterarea balanței de putere în Balcani.

- Pe de altă parte, chestiunile extra-europene n-au fost niciodată prin ele înseși atât de importante încât să cauzeze un război între Marile Puteri. Au servit mai degrabă ca și conductorii, deturnând atenția Marilor Puteri de la conflicte de interese mult mai periculoase ce existau în interiorul Europei. Din acest motiv Bismarck a nutrit după 1871 speranța că Franța putea fi reconciliată din noua sa poziție europeană dacă i se permitea convalescența în Africa. Prin contrast, infinit mai riscant a fost calculul său potrivit căruia poziția Germaniei în centrul continentului putea fi ușurată dacă Rusia, Austro-Ungaria și Marea Britanie erau încurajate să devină ocupate la periferia continentului, în Orientul European.
- Eșecul Concertului de a rezolva **Chestiunea Orientală** a fost fatal, în cele din urmă, pentru pacea Europei. În 1913 problema orientală s-a dezvoltat în așa fel încât a amenințat interesele vitale ale Marilor Puteri, respectiv poziționarea lor ca Mari Puteri în sistem. Către 1914, situația din Orientul European constituia în mod cert o amenințare directă la adresa statutului de Mare Putere al Austro-Ungariei (provocat în 1912-1913) și al Rusiei (provocat în 1904-1905, 1908-1909).

Test 2.

2.1. Definiți rolul alianțelor în sistem după 1871.

.....
.....
.....
.....

2.2. Indicați „noul tip de război” adus în prim plan de conflictul franco-prusac din 1870-71.

.....

3.4. 1871-1879. Decada aliniamentelor „ușoare”

Vechea Confederație Germană constituise un element de stabilitate în termeni internaționali. Fusesse suficient de puternică - în sens defensiv – pentru a ține în șah Franța și Rusia; dar în același timp, prin structura federală complexă, în situația de a nu putea evolua organizatoric într-un stat care să ridice amenințări ofensive vecinilor. La fel ca și Imperiul Otoman, ori alte **state intermediare**, ori tampon, Bundul de la 1815 era un element pasiv, unul menit să absoarbă șocurile în sistemul internațional. Imperiul German era cu totul altceva, sau cel puțin părea să fie. Deja în termeni de capacități de putere – populație, forță militară, dezvoltare industrială, etc. – reprezenta cea mai importantă putere a continentului, o putere inspirată, controlată și organizată de elita prusacă ce tocmai își probase determinarea și eficiența în 3 războaie de succes. Majoritatea sintezelor oferă imaginea unei astfel de Germanii, prepotente în sistem după 1870-71.

- Dintr-un *buffer* constituțional inert Germania a ajuns la 1871 un element dinamic în sistem, cu potențial pentru a exercita presiune asupra vecinilor de aici înainte și pentru a cauza preocupare.
- Cu toate astea, lungă perioadă de pace dintre 1879 și 1914 a arătat ce problema securității la nivel sistemic nu era de negestionat.
- După 1871, la fel ca și după 1815, cel puțin în prima decadă, n-au funcționat alianțele pe termen lung, cu obiective precise legate direct de securitate.
- După 1871, la fel ca și după 1815, 3 Mari Puteri – Rusia, Germania și Austro-Ungaria – și colaborarea lor tacită au menținut stabilitatea sistemului (cu concursul, de asemenea tacit, al Marii Britanii), la fel cum o triadă a puterii funcționase și după 1815.
- Atâta vreme cât Bismarck a rămas la putere problema a fost ușurată prin faptul că politica Germaniei a fost eminentemente conservatoare și pacifistă. Obiectivul cancelarului după 1871 a fost acela de a păstra status quo-ul stabilit. De aici a decurs și opoziția

sa și a elitei prusace (a junkerilor protestanți) față de proiectele pangermane implicând încorporarea celor 10 mil. de germani austrieci, un potențial element rival ce s-ar fi putut combina cu germanii din sud pentru a concura controlul exercitat de Prusia asupra Imperiului.

- Cariera lui Bismarck după 1871 a însemnat o lungă acțiune de apărare a elitei agrariene – a junkerilor prusaci – și mai târziu a aliaților lor din industrie și finanțe împotriva cuibului de inamici interni ai imperiului: danezii, alsacienii, lorenii, polonezii, hanovrienii, legați unii dintre ei de case domnitoare străine.
- Cu toate că intențiile sale domestice au fost conservatoare, a adoptat și folosit tactici care, mai ales atunci când au fost preluate și duse mai departe de succesorii săi, au făcut în cele din urmă ca Germania să nu mai fie o putere conservatoare și conciliatoare în exterior. Chiar și Bismarck a ajuns să regrete mai târziu răul iremediabil cauzat relațiilor cu Franța de decizia sa de a avea ca trofeu Alsacia și Lorena (decizie impusă de cercurile militare și de opinia publică).
- Și mai grav a fost faptul că sprijinul acordat junkerilor și intereselor lor economice a ajuns în cele din urmă să afecteze relațiile Germaniei cu Rusia dincolo de limita reparabilului. La fel cum tehnica sa de a folosi politica colonială pentru scopuri electorale domestice a ajuns până la urmă, în mâinile mai viguroase, dar și mai nepricepute ale succesurilor săi, să dăuneze relațiilor cu puterile occidentale. Și una peste alta, tradiția de el stabilită de a face apel la amenințarea cu război și la aventurile externe pentru a scăpa de dificultățile crescânde de acasă, s-a demonstrat pe termen lung dezastruoasă și pentru Germania și pentru Europa. Cel puțin asta e opinia istoricului german Hans Ulrich Wehler¹: rădăcinile problemelor de mai târziu ale Germaniei, ale „încercuirii”, pot fi găsite în tradițiile stabilite de Bismarck.

¹ *The German Empire, 1871-1918*, Oxford, Berg, 1997.

- În anii 70 însă, Bismarck încă profesa nevoia de precauție și conciliere pentru a putea evita formarea de coaliții ostile și pentru a asigura acceptarea Imperiului German în sistem. La fel, în anii 70 aproape toate Marile Puteri erau pregătite să accepte noua ordine a lucrurilor ori, cel puțin, să-și rezerve judecățile asupra noului imperiu. Doar **Franța** era ireconciliabilă, dar și conștientă că fără asistența unui aliat nu exista nici o șansă de răsturnare a noii ordini. O alianță însă, era greu de găsit. Susținătorii unor alianțe cu Austria, Rusia ori Marea Britanie erau pe poziții antagonice în interior. Per ansamblu, sistemul politic al Republicii a III-a, cu aliniamentele sale parlamentare caleidoscopice, cu lipsa de experiență în plan extern, puneau Franța în dezavantaj în competiția cu Estul, unde linia politică rămânea ferm în mâinile monarhului și ale consilierilor săi. Chiar și atunci când *Les Intérêts* – cercurile financiare și comerciale ce controlau politica Franței din spatele scenei – i-au îndepărtat pe monarhiști și au stabilit *La République des Affaires* în 1877, oportunismul lor pronunțat a produs doar o coaliție instabilă de guvernământ după alta, instabilitatea având uneori consecințe dezastruoase pentru politica externă și pentru poziția Franței ca mare putere (a fost, de exemplu, cazul căderii subite de la putere a lui Gambetta, în ian. 1882, ce a lăsat moștenire 20 de ani de probleme în Egipt). Pe scurt, izolarea Franței în sistem, în anii 70 și 80 s-a datorat în egală măsură condițiilor interne și combinațiilor lui Bismarck.
- **Italia** (cu excepția suveranului său, Vittorio Emanuele II) a primit bine victoriile prusace ce i-au adus în dar Roma. Dreapta istorică piemonteză ce a dominat guvernul și afacerile externe în anii 70 a rămas fidelă principului echilibrului, politicii tradiționale de balans a Casei de Savoia. De altfel, fără resurse (mai puține decât Belgia), Italia nu putea fi o Mare Putere prin capacitățile proprii ci exploatănd rivalitățile celorlalți. Deși Germania putea fi de folos politicii italiene, la fel puteau fi și Franța ori Marea Britanie. Politica Drepteii a fost prin urmare una de ne-angajare. Cea a Stângii s-a vrut în schimb

„complexă”, multiplicând problemele, aducând izolarea internațională și, în cele din urmă, forțând alinierea în flancul german.

- **Austria** se luptase, cel puțin din 1866, să prevină unificarea germană în jurul Prusiei și era, teoretic, la fel de afectată ca și Franța de apariția celui de al II-lea Reich. Teama de un alt *blitzkrieg* și posibile noi pierderi teritoriale, precum și antagonismul cu Rusia a împins factorii de decizie vieneză să caute concilierea cu noul imperiu. Austro-Ungaria își mutase iremediabil axa de interes din zona central-danubiană în cea sud-est europeană și avea acum alte preocupări: în primul rând evitarea unei a III-a înfrângeri (după cele din Italia și din spațiul german). Decât să repete 1859 sau 1866 în Balcani, preferau să lupte până la extincție. O atare determinare deja mărea potențialul de risc în Europa de est și de sud-est, imediat după 1871. Dubla Monarhie era în esență o putere conservatoare, fără ambiții teritoriale precise și mulțumită să aibă Imperiul Otoman și statele din sud-estul Europei deschise la comerțul și influența politică, economică și culturală austriacă. Necesitatea îi dicta o politică pasivă: monarhia era încă un stat neoabsolutist, bazat pe o elită militaro-aristocratică, în relativ retard economic și încurcat într-o structură constituțională complexă ce tehnic și psihologic lucra contra unei politici externe active (elementul maghiar și aspirațiile sale). În anii 70 Austria era lipsită de încredere și avea nevoie de sprijin. Conte de Andrássy (succesorul lui Beust, în sept. 1871) cu toate că era ferm opus – la fel ca mai toată Europa – unei creșteri ulterioare a Germaniei pe spinarea Franței – a sperat inițial că noul imperiu putea fi convins să se alăture unei coaliții care să țină Rusia în șah.
- **Rusia** în schimb, era mai puțin preocupată de naționalismul balcanic în creștere decât își imaginau austriecii și capabilă să gestioneze presiunea pan-slavistă domestică. De la Războiul Crimeii Țarul era convins că înfrunța o ofensivă britanică la scară mondială. Eforturile Rusiei de a-și stabili poziția în Caucaz și în Asia

centrală în anii 60 fuseseră cu siguranță, cel puțin în parte, o încercare de a se pregăti pentru un nou asalt britanic. Chiar și „amenințarea Indiei” pe care o percepeau Britanicii era în parte o mișcare defensivă, calculată să rețină atacul Britanic asupra Rusiei într-o zonă unde ea era încă foarte vulnerabilă: în Strâmtori². Aici, cu siguranță, principalul oponent al Rusiei părea să fie Marea Britanie. În ciuda revizuirii Tratatului de la Paris în 1871, avea să treacă aproape 20 de ani înainte ca Rusia să fie capabilă să construiască o flotă în măsură să-i apere coastele sudice contra unei incursiuni britanice în Marea Neagră; de unde și insistența sa obsesivă privind neutralizarea strâmtorilor.

- Deși Marea Britanie rămânea principala preocupare a Rusiei, alte probleme începeau deja să se contureze în Europa. Prietenia tradițională Hohenzollerni – Romanovi rezistase bine în anii 60; Bismarck era conștient de datoria pe care o avea la ruși – de unde și surzenia sa vis-à-vis de propunerile anti-ruse formulate de Andrassy. Germania și Rusia aveau, încă, un interes comun în reprimarea naționalismului polonez, acolo unde „liberala” Austrie ieșise din rând. Cu toate acestea, Rusia era preocupată de comportamentul pronunțat independent al foștilor protejați de dinainte de 1871. Ceea ce sublinia odată în plus că rolul decisiv jucat de Rusia în afacerile germane se încheiase.

Test 3.

3.1. Caracterizați sumar politica germană după 1871.

.....

.....

.....

.....

² Cf. E. INGRAM, „Great Britain’s Great Game: An Introduction”, în *International History Review*, no. 1, 1980.

3.2. Indicați elementele definerii ale politicii austriece după 1870-1871.

.....

.....

.....

.....

.....

3.5. Bibliografie

ANDERSON Mathew, *The Ascendancy of Europe, 1815-1914*, Longmans, 1986.

KISSINGER Henry, *Diplomația*, București, Ed. All, 2001.

LANGER William L., *European Alliances and Alignments, 1871-1890*, New York, Alfred Knopf, 2nd ed., 1966.

TAYLOR A.J.P., *The struggle for mastery in Europe: 1848-1918*, Oxford U. P., 1974.

3.6. Răspunsuri pentru testele de autoevaluare

1.1. Trei perioade.

2.1. Alianțele erau defensive în natura lor și operau ca niște *blocking coalitions* contribuind activ și decisiv la menținerea balanței de putere în sistem.

2.2. *Volkskrieg*, sau războiul total.

3.1. Politica Germaniei a fost eminentemente conservatoare și pacifistă. Obiectivul cancelarului von Bismarck după 1871 a fost acela de a păstra status quo-ul stabilit.

3.2. Dubla Monarhie era în esență o putere conservatoare, fără ambiții teritoriale precise și mulțumită să aibă Imperiul Otoman și statele din sud-estul Europei deschise la comerțul și influența politică, economică și culturală austriacă. Necesitatea îi dicta o politică pasivă: monarhia era încă un stat

neoabsolutist, bazat pe o elită militaro-aristocratică, în relativ retard economic și încurcat într-o structură constituțională complexă ce tehnic și psihologic lucra contra unei politici externe active.

3.7. Lucrare de evaluare

Pe baza textului unității nr. 3 și a bibliografiei, scrieți o lucrare pe tema “Cele trei etape ale unificării germane, 1864-1870”.

Punctele care trebuie atinse sunt: evoluția raportului de forțe între Austria și Prusia în cadrul Confederației Germane, caracteristicile politicii franceze față de problema germană, motivațiile Puterilor angajate, pericolele pentru pacea Europei, criza ducatelor daneze (1863-64), conflictul austro-prusac (1865-66), conflictul franco-prusac (1866-70).

Instrucțiuni privind testul de evaluare:

- a. dacă este posibil, tehnoredactat, Arial 12, 1,5 rânduri, max. 5 pagini
- b. se trimite prin poștă tutorelui.
- c. se folosește în primul rând cursul dar pentru obținerea unui punctaj ridicat este necesară parcurgerea bibliografiei indicate.

Criteriile de evaluare sunt:

- claritatea exprimării și absența formulărilor nesigure,
- șirul logic al argumentelor,
- utilizarea bibliografiei.